

з огляду на реалії економічного розвитку суспільства, та невідповідності цілей та законних засобів для їх задоволення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1.Афанасьев В. Эволюция концепции аномии в социологии девиантного поведения. С.69-81.
2. Мертон Р. Социальная структура и аномия. Социология преступности (Современные буржуазные теории). Москва, 1966. С. 299-313.

Ю.І. Корнелюк

асистент кафедри ТІФП

Навчально-наукового інституту права,

психології та інноваційної освіти

Національного університету «Львівська політехніка»

Олена Швець

студентка ІППО

КОНВЕРГЕНЦІЯ В СУЧАСНОМУ ПРАВІ

Тісна взаємодія правових систем світу призводить до поступового їх зближення, і особливою категорією серед понять, що тісно пов'язані з такими процесами, є правова конвергенція.

Теорія конвергенції виникла в епоху біполярності світу, протистояння двох держав (США та СРСР), які уособлювали різні світоглядні підходи до політичної та економічної організації суспільства. Найбільш відомими прибічниками теорії були Дж. Гелбрейт, П. Сорокін, У. Росту (США), Р. Арон, Ж. Фураст'е, Ф. Перру (Франція), Я. Тінберген (Нідерланди), О. Флехтхейм (ФРН). Так, Джон Гелбрейт пов'язував тенденцію до конвергенції з економічними чинниками, зі специфікою сучасного виробництва, яке диктує свої закони незалежно від національних або ідеологічних особливостей кожної держави. Він вважав, що капіталістичним країнам слід запозичити у СРСР досвід контролю над цінами та планування виробництва, а соціалістичній системі звернути увагу на лібералізацію економіки [1].

В сучасних умовах мова йде про правову конвергенцію, яка визначається як процес взаємодії національних правових систем або їх окремих елементів, що супроводжується підвищенням ступеня зв'язаності й узгодженості правового регулювання суспільних відносин, процес поступового формування толерантності і подібності правових систем; феномен і процес виникнення схожих і однакових явищ в правових системах різних держав, взаємне уподібнення окремих елементів правових систем та правових систем у цілому; або як інтеграція переваг і позитивних розробок різних правових систем. Хоча у наведених визначеннях прямо про це не йдеться, але, говорячи про конвергентне зближення правових систем світу, в першу чергу мається на увазі взаємодія романо-германського та англо-американського типу правових систем (міжтипova конвергенція), хоча можлива конвергенція і внутрішньотипова, тобто між країнами, що відносяться до одного типу правових систем [1].

Незважаючи на те, що «право різних країн сформульовано на різних мовах, використовує різну техніку і створено для суспільства з дуже різними структурами, звичаями, віруваннями», проте, воно постійно зближується і інтегрується. Позитивна роль юридичної конвергенції в організації життєдіяльності соціуму в загальносвітовому масштабі безумовна і очевидна: завдяки їй визнаються, охороняються і захищаються природні і невідчужувані права і свободи людини практично у всіх державах і їх правових системах; вона обумовила правову охорону і захист природи і навколишнього середовища, забезпечила єдність підходів до організації діяльності державних апаратів різних країн, а також уніфікацію юридичної техніки і технології. Разом з тим юридична конвергенція породила негативні тенденції юридичної експансії і поглинання національних традицій правового регулювання і національної самобутності правової культури, «схиляння» перед зразками правового регулювання в економічно розвинених країнах Заходу, які не завжди відповідають національним реаліям [2].

Цілі юридичної конвергенції – це прогнозовані юридично значимі результати, на які, як правило, спрямований процес юридичної конвергенції і які виражаються в максимальній когерент-

ності (пов'язаності) правових явищ, що зближаються, а також в правовому забезпеченні політичних, економічних, духовних та інших неюридичних зв'язків і відносин [2]. В доктринальному сенсі конвергенція правових систем є горизонтальним процесом зближення, підвищення скоординованості, узгодженості систем задля досягнення певних спільних цілей [3].

Доцільно виділяти три основні форми юридичної конвергенції: зовнішню, медіальну і внутрішню. Зовнішня юридична конвергенція виявляється у вигляді зближуючої взаємодії різних правових систем, а також політичних, економічних систем на основі права. Медіальна юридична конвергенція характеризує зближуючу взаємодію права з іншими соціальними і несоціальними регуляторами. Внутрішня форма юридичної конвергенції проявляє зближуючу взаємодію всередині системи права [2].

На сьогоднішній день можна виділити чотири напрямки правової конвергенції:

1) створення змішаних (гібридних) правових систем у країнах, які історично перебували під впливом різних традицій права;

2) розвиток регіональних (міждержавних) правових систем, що є характерним для всього світу, а особливо – для європейського континенту.

Основними тенденціями розвитку міждержавних правових систем є: зростання кількості правових систем міждержавних об'єднань, необхідних для вирішення вузьких (специфічних) проблем взаємодії; збільшення наднаціональних повноважень у цілому ряду суб'єктів міжнародного права; посилення регіоналізації при виникненні нових систем; підвищення ролі нормативної інтеграції;

3) уніфікація міжнародного права, яка не обмежується лише регіональним рівнем, а набуває планетарного масштабу;

4) поступова трансформація права країн, які традиційно відносяться до окремого типу правових систем, в напрямку зближення з іншим типом [1].

Конвергенція права і закону – це процес зближення чинного законодавства з природними і невідчужуваними правами і свободами людини шляхом їх прямого або непрямого включення в правове регулювання суспільних відносин. Конвергенція в вигляді зближення права і закону виражається в тому, що в чинному законодавстві все більше враховуються природні і невідчужувані права і свободи людини [2]. На думку О. Д. Трегьякової, конвергенція права і закону – це процес синхронізації чинного законодавства з природними і невідчужуваними правами і свободами людини шляхом їх прямого або непрямого включення в правове регулювання суспільних відносин. Юридична конвергенція виражається у включенні в правове регулювання лише найбільш загальних природних прав, обумовлених природою людини.

Повертаючись до «конвергенції» як основного напрямку узгодження правових систем, варто наголосити, що на відміну від інших типів гармонізаційних дій, конвергенція – це не односторонній, а зустрічний рух. Антонімом цього терміну є дивергенція, тобто рух у протилежних напрямках [3].

Юридична дивергенція – це складний процес, який може здійснюватися в різних формах. Зокрема, можна спостерігати дивергенцію права і закону, коли в чинному законодавстві не враховуються або спотворюються природні і невідчужувані права і свободи людини, але при цьому спочатку вони повинні складати одне ціле. Дивергенція права може здійснюватися і формі десистематизації законодавства. В даному випадку відбувається або формальне (на законодавчому рівні), або фактичне (шляхом прийняття безлічі актів, що регламентують те ж коло відносин) скасування систематизованих актів. Дивергенція права може відбуватися і в результаті розбіжності вимог права та інших соціальних норм. При цьому не «розривається» система соціального регулювання, а лише зміщуються акценти регулятивного впливу на поведінку людини. Дивергенція може відбуватися і між національними правовими системами, які в попередній період розвитку становили одне ціле або зближувалися (наприклад, дивергенція правових систем країн, які раніше складали СРСР). Під час дослідження процесів юридичної дивергенції, зазначається, що це – зворотний процес, оскільки в залежності від різних обставин він може зупинитися або перерости в свою протилежність – конвергенцію права. У зв'язку з цією обставиною можна сказати, що дивергенція права носить поступальний характер і обумовлюється всім спектром соціально-політичних і економічних умов функціонування суспільної системи [2].

Отже, правова конвергенція може визначатися як процес взаємодії національних правових систем або їх окремих елементів, що супроводжується підвищенням ступеня зв'язаності й узгодженості правового регулювання суспільних відносин; феномен і процес виникнення схожих і тотожних явищ у правових системах різних держав, взаємне уподібнення окремих елементів право-

вих систем та правових систем; інтеграція переваг і позитивних розробок різних правових систем [4]. Тому процес конвергенції є дуже складним та багатограним явищем, яке має власну історію, свої особливості, переваги, недоліки, актуальні проблеми та перспективи розвитку, а необхідність його дослідження завжди залишатиметься на часі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волошенюк О.В. Процеси конвергенції в сучасних правових системах. Форум права. 2009. №3. С. 123-128
2. Третьякова О.Д. Юридическая конвергенция: автореф. дис. на соискание уч. степени д-ра юр. наук : 12.00.01. Владимир, 2012. 44 с.
3. Малишева Н.Ф. Обсяг та межі поняття «конвергенція правових систем» та його застосування до сучасних екологоправових відносин між Україною та ЄС. Актуальні проблеми конвергенції екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу: матеріали Всеукр. наук.-практ. круглого столу. Дніпро, 2016 р. С. 60-63.
4. Онуфрієнко О.О. Процеси конвергенції та дивергенції правових систем сучасності: досвід постановки проблеми. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка. 2012. №3. С. 57-66

О. В. Левицька

кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії, історії та філософії права

ОКРЕМІ ПРАВА МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ НА НАЛЕЖНІ УМОВИ ПРАЦІ В УМОВАХ COVID-19

Українське законодавство чітко визначає, що забезпечення безпечних і нешкідливих умов праці покладається на власника або уповноважений ним орган. Зокрема, відповідно до ст. 43 Конституції України «Кожен має право на належні, безпечні та здорові умови праці...», а також ч.2 статті 2 Кодексу законів про працю України «Працівники мають... право на здорові та безпечні умови праці...», «на всіх підприємствах, в установах, організаціях створюються безпечні і нешкідливі умови праці. Забезпечення безпечних і нешкідливих умов праці покладається на власника або уповноважений ним орган» (ст. 153) [3].

Проте, як не захищай лікаря, він все одно знаходиться в добровільній групі ризику. Сьогодні не можна з точністю виміряти ступінь ризику для медперсоналу, який постійно знаходиться у вірусному середовищі. Існують лише деякі показники Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), за якими можна зробити певні висновки. Наприклад, під час спалаху SARS в 2002-2003 рр. 21% всіх підтверджених випадків в світі припав на медперсонал [1].

Нещодавно видання «The New York Times», з використанням дослідження бази даних Департаменту праці O*NET, оприлюднило фізичні аспекти різних професій, і створило карту з позначками, які професії і наскільки небезпечні на тлі поширення пандемії. Найбільший ризик захворіти мають люди, робота яких пов'язана з фізичним контактом з багатьма людьми. Медичні працівники, лікарі та фельдшери через контакт з хворими очолюють рейтинг найнебезпечніших професій під час пандемії. Вони стикаються із захворюваннями та інфекціями щодня і зазвичай працюють у безпосередній близькості один від одного та пацієнтів. Няньки та доглядальниці, які працюють із людьми похилого віку – найвразливішою категорією, – також мають високий ризик зараження. До рейтингу небезпечних професій на тлі пандемії входять і рятувальники. Також фельдшери вживають додаткових запобіжних заходів, реагуючи на можливий випадок корона вірусу [1].

Відповідно до ст. 39 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб», медичні та інші працівники, зайняті у сфері захисту населення від інфекційних хвороб, підлягають обов'язковому державному страхуванню на випадок захворювання на інфекційну хворобу в порядку та на умовах, встановлених Кабінетом Міністрів України. Проте до цього часу зазначений порядок не затверджений. Це значно погіршує рівень захисту медичних та інших працівників в умовах підвищеного ризику захворювання на інфекційні хвороби. Особливо загострилася ця